

VMBO 2022

Examenkijwizer
Natuur

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

© Kunstmuseum Den Haag

Januari 2022

Tekst: Afdeling Educatie, Iris Beljaars

Vormgeving: Afdeling Foto&Vorm

NAAM:..... KLAS:.....

SCHOOL:.....

DATUM:.....

Dit is de examenkijwijzer 2022 voor het vmbo, thema: natuur.

Met deze examenkijwijzer bekijk je echte kunstwerken in ons Kunstmuseum. Tegelijkertijd oefen je de termen die je straks moet weten voor het examen..

Goed om te weten

- > Houd afstand tot de kunstwerken.
- > In het museum mag niet worden gegeten of gedronken.
- > In het museum schrijf je met potlood.
- > Maak foto's zonder flits.

Voor de leerling

- > Gebruik de plattegrond om de kunstwerken in het museum te vinden.
- > Het nummer op de plattegrond is hetzelfde als het nummer van de opdracht.
- > Maak een keuze uit de opdrachten, of begin bij 1.
- > Bekijk het kunstwerk en begin met de vragen. Als je meer info nodig hebt, lees dan de tekst.
- > Alle woorden met een * vind je terug in de woordenlijst achterin dit boekje.

Voor de docent

In de examenkijwijzer vmbo staan tien kunstwerken uit het Kunstmuseum met bijbehorende opdrachten. U kunt de nummering volgen of zelf een selectie maken. Het nummer op de plattegrond hiernaast, is hetzelfde als het nummer van de bijbehorende opdracht. Op bladzijde vier is een korte inleiding te lezen op het thema. Er staat een verklarende woordenlijst voor de leerlingen achterin dit boekje.

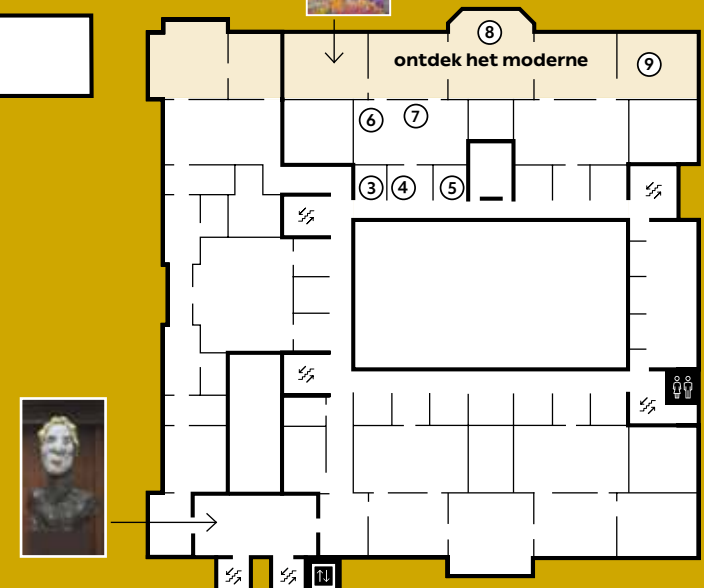
Het kan voorkomen dat een kunstwerk uit deze examenkijwijzer tijdelijk niet te zien is. Kies dan een andere opdracht voor de leerlingen. Ook kunt u kunstwerken tegenkomen in het museum die bij het thema zouden passen, maar niet zijn opgenomen.

begane grond

Kies een opdracht en zoek het nummer op deze plattegrond. Daar is het kunstwerk te zien.

1e verdieping

Welkom in Kunstmuseum Den Haag!

Het thema van deze examenkijkwijzer is: natuur. In de opdrachten en kunstwerken die worden behandeld, zal dit thema op verschillende manieren aan bod komen.

'Natuur' is de werking en de inhoud van het universum, zoals de mens het beleeft en ervaart. Er is de levende natuur en de niet-levende natuur, zoals atomen, allerlei meteorologische en geologische processen, straling en energie. De levende natuur zijn alle levende organismen, zoals planten, dieren en de mens en hun invloed op de aarde.

De ene keer zal 'natuur' het onderwerp van een kunstwerk zijn, de andere keer wordt de natuur gebruikt om er iets anders mee te zeggen of uit te beelden. De materialen die gebruikt worden om kunstwerken van te maken, komen vaak uit de natuur. Door de ontwikkeling van de mens, door scholing vanaf de zeventiende eeuw, werd er op een nieuwe manier naar natuur gekeken en werd het landschap een onderwerp in de kunst, net als het stilleven. Schilderijen kunnen bijvoorbeeld een landschap weergeven. Je zou kunnen zeggen dat natuur de werkelijkheid is en kunst de fantasie.

Kunstwerken zelf behoren tot cultuur: gemaakt voor en door de mens. Een kunstwerk zet je aan het denken, of je vindt het gewoon mooi of je vindt er eigenlijk niet zoveel van tot je het verhaal hoort. In dit boekje staan tien heel verschillende werken, uit verschillende tijden, gemaakt door verschillende kunstenaars.

Wat natuur en kunst gemeen hebben? Ze laten je schoonheid ervaren, geven zin, betekenis en inspiratie.

Veel plezier!

1. Natuurlandschap

Kunstenaar Piet Mondriaan (1872-1944)
Titel Avond; De rode boom
Datering 1908-1910
Materiaal Olieverf op doek
Object Schilderij

Dit is een schilderij van Piet Mondriaan, de wereldberoemde Nederlandse kunstenaar, die zich in zijn werk ontwikkelde van het schilderen van landschappen naar abstracte schilderijen. Het Kunstmuseum heeft de grootste collectie van zijn werk ter wereld. Voor Mondriaan *Avond; De rode boom* schilderde, waren zijn schilderijen van landschappen realistischer. Zowel in weergave van de werkelijkheid als in het kleurgebruik. Mondriaan zocht een *eigen* beeld-werkelijkheid. De boom zelf heeft Mondriaan gestileerd. Details zijn weggelaten, takken worden streepjes en verfstreken. De compositie is evenwichtig, maar tegelijkertijd is er beweging gesuggereerd. De diepte in het schilderij wordt versterkt door de kleuren: het rood van de boom en het kobaltblauw op de achtergrond.

Het idee voor de kleuren kreeg Mondriaan op een avond in de stad: hij wandelde met een vriend door Amsterdam en zag daar de ondergaande zon, die de daken blauw kleurde. De lage avondzon toverde een vuurrood licht over de huizen met blauwe daken. Ze bleven staan kijken en Mondriaan zei: 'Zo'n boom... prachtig... die rode takken...!'

De boom is geïnspireerd op de appelboom in de tuin van het zomerverblijf van Marie Tak van Poortvliet en Jacoba van Heemskerck in Domburg, waar Mondriaan enkele zomers doorbracht.

Opdrachten

1. Kijk naar het schilderij *Avond; De rode boom* van Piet Mondriaan.

Wat is het aandachtspunt van de *compositie*?

2. De voorstelling is:

- Abstract*
- Figuratief*

3. Wat is waar:

- Het landschap is gedetailleerd* en realistisch* geschilderd
- Het landschap is gestileerd* en schilderachtig weergegeven

4. Welke kleur komt op de voorgrond te staan en welke kleur op de achtergrond?

Voorgrond:

Achtergrond:

5. We noemen dit ook wel dieptewerking door kleurperspectief.

Kun je dat uitleggen aan de hand van het *effect* van de kleuren?

6. Mondriaan schilderde de appelboom die in de tuin van bevriend kunstenaar Jacoba van Heemskerck stond. Hier zie je een tekening van Mondriaan.

Vergelijk het *motief* van de tekening met het schilderij. Maak aannemelijk dat het om dezelfde boom gaat.

7. Benoem de verschillen in *techniek* tussen de tekening en het schilderij.

8. Nederlands kunstenaar Jacoba van Heemskerck schilderde omstreeks dezelfde tijd *Twee bomen*, zie afbeelding in dit boekje.

Benoem het verschil in *toets* met het schilderij van Mondriaan.

9. Vergelijk het kleurgebruik met het schilderij van Mondriaan. **Welk effect heeft het kleurgebruik op de voorstelling *Twee bomen*?**

10. Is dat passend met het motief? Licht je antwoord toe.

Dit schilderij *Herfst* van Leo Gestel is te zien op de eerste etage, maar heb je niet nodig voor de opdracht.

11. Als je *Avond*; *De rode boom* van Mondriaan, *Twee bomen* van van Heemskerck en *Herfst* van Gestel op de afbeeldingen met elkaar vergelijkt, dan zien we dat de bomen verschillende seizoenen uitbeelden. **Welk seizoen mist?**

12. Nederlands kunstenaar Leo Gestel schilderde deze herfstboom in 1911. Het schilderij hoort bij het luminisme. Mondriaan heeft ook schilderijen in deze stijl gemaakt. **Kijk rond in deze zaal en zoek een luministisch schilderij van Mondriaan. Schrijf de titel en het jaartal op.**

Titel schilderij:

Jaartal:

2. Natuurgrond

Kunstenaar
Olivier van Herpt (1989)

Titel
Arcanum

Datering
2017

Materiaal
3D - geprint porselein

Object
Vaas (bloemenhouder)

In deze Japanse kamer zien we verschillende vazen, tulpenvazen, de meesten gemaakt van Delfts aardewerk. Vierhonderd jaar geleden werd dit voor het eerst gemaakt in plateelbakkerijen in Delft. Zeelui die naar het Oosten vertrokken ontdekten daar Chinees porselein: zo mooi, dat wilden ze in Nederland ook kunnen maken. Porselein wordt gemaakt van witte klei, kaolien, een kleisoort die in de natuur in Nederland niet voorkomt. Hier is de rivierklei donkerder, soms geel of rood. Daarom is Delfts blauw geen porselein, maar aardewerk.

Olivier van Herpt is een hedendaags Nederlands kunstenaar, die de zeventiende-eeuwse zoektocht naar het geheime recept voor het maken van porselein als inspiratie gebruikte voor dit werk. Hij zocht net zo lang tot hij een manier vond om keramiek te kunnen printen: je kunt je voorstellen dat de natte klei steeds inzakte, tot hij ontdekte om het laagje voor laagje uit te printen. Als je naar de textuur van de gelijk gevormde objecten kijkt, dan kun je dat zien.

Voor dit ontwerp heeft hij porselein geprint, en kobalt toegevoegd, pigment dat wordt gebruikt voor Delfts aardewerk en Chinees porselein. Het voetstuk van deze vaas is heel anders dan het bovenste deel: het is origineel Delfts blauw uit de zeventiende eeuw.

Opdrachten

1. Bekijk het object. Is dit:

- Toegepaste kunst
- Autonome kunst

2. Wat is de *gebruiksfunctie** van het werk?

3. Zoals in de tekst is te lezen, is een deel traditioneel* gemaakt in de zeventiende eeuw. Geef bij de afbeelding hiernaast aan welk deel dat is.

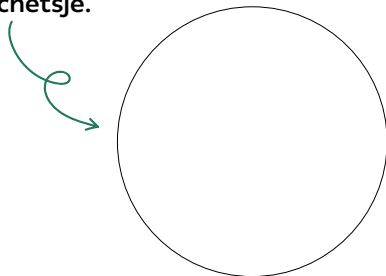
4. Noem enkele verschillen tussen het originele* Delfts blauw en het 3D-geprinte deel. Maak gebruik van de *aspecten van de vormgeving:**

Materiaal::

Vorm:

Textuur:

5. Als we het bovenaanzicht van de vaas zouden zien, als we er in *vogelvluchtperspectief** naar zouden kijken, hoe ziet de vorm er dan uit? **Maak een schetsje.**

6. Bekijk de verschillende bloemenhouders die hier zijn opgesteld. Welke is een kopie van een traditionele tulpenvaas uit de zeventiende eeuw? Geef het aan bij de afbeelding in dit boekje.

7. Noem een overeenkomst in *ordering* tussen *Arcanum* van van Herpt en de traditionele tulpenvaas.

8. Heeft de traditionele vaas nog een andere functie dan een *gebruiksfunctie*? **Kruis aan wat juist is:**

- Verwijzend, de vaas is indrukwekkend en speciaal gemaakt voor een belangrijk persoon
- Esthetisch, de vaas is erg mooi en symmetrisch
- Decoratief, sommige dingen zijn gedaan ter versiering

9. Bedenk wat deze vazen met het thema natuur te maken hebben.

Beschrijf het materiaal en maakproces van traditioneel keramiek.

10. Wat is een *kenmerk van het materiaal* waardoor het extra bijzonder is dat sommige objecten die hier te zien zijn op de tentoonstelling al 400 jaar oud zijn?

5. Waarom zou de kunstenaar de spinnen zo hebben uitvergroot?
Wat doet dat met de zeggingskracht? Leg je antwoord uit.

6. Lees de tekst over het werk. Noem een argument waarom de kunstenaar de relatie met haar moeder uitbeeldt door middel van spinnen en niet door bijvoorbeeld een ander dier.

7. Voordat de kunstenaar een beeld maakt, maakt ze schetsen.
Wat is een schets?

8. Beschrijf de techniek, het maakproces van een bronzen beeld:

9. Hoe is dit kunstwerk door de deur van het museum gekomen, denk je?

4. Dode natuur

Kunstenaar Odilon Redon (1840 - 1916)
Titel Citroen en paprika
Datering 1901
Materiaal Olieverf en krijt op doek
Object Schilderij

De Franse schilder Odilon Redon maakte dit schilderij van een paprika en een citroen. Paprika's komen oorspronkelijk uit Midden-Amerika, maar werden rond 1500 door Spanjaarden naar Europa gehaald. Rond de tijd dat dit schilderij geschilderd is, werd de paprika populair. Tegenwoordig is het het op een na belangrijkste gewas (na de tomaat) in de kasteelt in Nederland. De citroen komt oorspronkelijk uit Noord-India, en was al ver voor de jaartelling een bekende vrucht. In de middeleeuwen verdween de citroen, om in de zeventiende eeuw weer volop te worden gebruikt op schepen. Het hielp tegen de ziekte scheurbuik, omdat er zoveel vitamine C in zit.

Vanaf de zeventiende eeuw is het genre stilleven in de kunst heel populair. Stilleven betekent dode natuur. In een stilleven kan het gaan om lichtval, ordening en stofuitdrukking: proberen om het materiaal waarvan het object is gemaakt zo goed mogelijk weer te geven. We herkennen op dit schilderij meteen een paprika en een citroen, maar het is best moeilijk om dat zo echt, zo realistisch te schilderen. Alsof je de paprika en citroen gewoon kan pakken, snijden en opeten. En dat al meer dan honderd jaar.

Opdrachten

1. Beschrijf de voorstelling. Wat zie je?

2. Tot welk genre behoort dit schilderij?

- Interieur
- Stilleven
- Landschap

3. Benoem enkele motieven die ook tot dit genre behoren.

Kijk voor voorbeelden naar de andere schilderijen die hier te zien zijn.

4. Waaraan kun je zien dat dit geschilderd is en niet gefotografeerd?
Beschrijf de techniek.

5. Wat denk je, heeft de kunstenaar de voorwerpen op het schilderij met zorg neergezet, of lagen de voorwerpen toevallig zo? Leg uit waarom je dat denkt.

6. Hoe noemen we dat aspect van de vormgeving?
Het beeldende aspect:

7. Kijk naar het schilderij. Is er een lichtbron zichtbaar in de voorstelling?

- Er is daglicht, maar de lichtbron is niet te zien.
- De lichtbron is te zien op het schilderij, namelijk:

- De lichtbron is een lamp

8. Welk *effect* van licht is zichtbaar in de voorstelling op het schilderij?
Beschrijf waar het licht volgens jou vandaan komt en hoe dat te zien is in de voorstelling.

9. Wat staat afgebeeld op de voorgrond en wat is de *kleur* van de achtergrond?

Voorgrond:

Achtergrond:

10. De vruchten zijn het motief in de voorstelling. Beschrijf het verschil in textuur van de paprika en de citroen:

Opdrachten

1. Waar kijk je naar, hoe noemen we de verschijningsvorm van dit kunstwerk?

- Monument
- Ready- made*
- Sculptuur*

2. Beschrijf de kenmerken:

3. Het is:

- Autonome kunst*
- Toegepaste kunst*

4. Dit werk is:

- Tweedimensionaal*
- Driedimensionaal*

5. Van welk materiaal is het kunstwerk gemaakt?

6. Beantwoord de vragen over enkele aspecten van de vormgeving:

Opstelling: Uit hoeveel gelijke delen bestaat de sculptuur?

Plaatsing: Beschrijf hoe de delen in de ruimte zijn geplaatst.

Ritme en herhaling: Beschrijf het patroon.

Symmetrie:* Is het werk symmetrisch of asymmetrisch?

7. Beeld je in dat je vanuit vogelvluchtperspectief* naar dit werk kijkt. Welke vorm heeft het dan?

7. Hoe heten de vierkante vormen die te zien zijn tussen de blokken?

Titel: *Palissade*
Te zien: Van Abbemuseum

9. Op de afbeelding zien we een ander werk van de kunstenaar. Deze opstelling bestaat uit dertien verticaal geplaatste blokken. **Heeft het meer of minder ruimte nodig dan het kunstwerk *Weir*? Licht je antwoord toe met een berekening.**

10. De kunstenaar heeft het werk hier in het museum *Weir (Stuwdam)* genoemd. Hij heeft de sculptuur speciaal voor deze kleine ruimte gemaakt. In zijn werk is het vaak de bedoeling dat mensen over of door het werk mogen lopen. **Verklaar de titel van het werk met betrekking tot de ruimte.**

6. Los van de natuur

Kunstenaar Wassily Kandinsky (1866 - 1944)
Titel Ein Zentrum (Een centrum)
Datering 1924
Materiaal Olieverf op doek
Object Schilderij

Wassily Kandinsky werd in Moskou geboren en is een van de ontdekkers van de abstracte kunst, net als Mondriaan en Malevich. Op een dag ziet Kandinsky een door hemzelf geschilderd schilderij in zijn atelier staan, maar dan op zijn kop. Hij herkent de voorstelling daarom niet meteen: het ziet er vreemd en onbegrijpelijk uit. Dat vindt hij juist interessant en het brengt hem op een nieuw idee.

Voor Kandinsky is een belangrijke vraag: hoe beïnvloeden de zintuigen elkaar? Muziek speelt een belangrijke rol in zijn werk. Kandinsky schildert wat hij hoort, of hij ziet kleuren bij tonen in muziek en kleurencombinaties als akkoorden. Kleuren en klank hebben effect op de menselijke ziel, zegt Kandinsky. En iedere kleur spreekt een eigen taal en heeft een eigen vorm. Dit schilderij maakte hij toen hij steeds geometrischer en abstracter ging werken.

Opdrachten

1. Kijk naar het schilderij. Is dit geschilderd naar de waarneming of naar de fantasie?

- Naar de waarneming
- Naar de fantasie

Leg je keuze van dit aspect van de voorstelling uit:

2. Dit werk is:

- Abstract*
- Figuratief*

3. Beschrijf de compositie* aan de hand van beeldende aspecten *kleur en vorm*:

4. Bekijk de titel van het werk. Kijk naar het schilderij. Leg een verband tussen de compositie en de titel van het werk.

5. Is de voorstelling plat of is er ruimtesuggestie? Onderbouw je antwoord met een voorbeeld.

6. Welke kleur heeft de vorm die het dichtst bij lijkt?

7. Hoe zou je de vormen die je ziet beschrijven? Kies:

- Het zijn geometrische vormen*
- Het zijn organische vormen*
- Er zijn veel geometrische vormen en een paar organische vormen
- Er zijn veel organische vormen en een paar geometrische

8. De geschilderde vormen zijn:

- Plat, als een vlak
- Ruimtelijk, met een voor- en achterkant, een boven- en onderkant en zijanten.

9. De kunstenaar liet zich inspireren door muziek. Welke woorden vind je passend bij het schilderij? Kruis aan en/of vul aan:

- Rustig
- Hard
- Bombastisch
- Licht
- Vrolijk
- Zwaar
- Verdrietig
- Modern
- Ouderwets
- Beweeglijk
- Strak
- Religieus
- Instrumentaal

Zoals de kunstenaar een schilderij maakt door zich in te beelden hoe muziek er uitziet, zo kun je dat ook andersom doen. Wat hoor jij als je naar dit schilderij kijkt?

7. Tijdloze natuur

Kunstenaar Claude Monet (1840 - 1926)
Titel Blauwregen
Datering 1917 - 1920
Materiaal Olieverf op doek
Object Schilderij

De Franse kunstenaar Claude Monet is tweeënveertig jaar oud wanneer hij in 1883 naar Giverny verhuist. Hij legt er twee tuinen aan: een bloementuin en een watertuin. Hij laat zich inspireren door Japanse tuinen, en kiest voor bamboe, blauwregen en waterlelies. Heel bijzonder in die tijd, want er waren voor het eerst waterlelies die bestand waren tegen de Europese kou. Ook plaatst Monet een Japans bruggetje. Zijn tuinen met de planten, vijvers met waterlelies en het bruggetje werden belangrijke motieven in zijn schilderijen.

Tussen 1883 en 1926 schildert Monet honderden keren de reflecties op de vijver. Eerst impressionistisch, maar de vormtaal wordt steeds expressie-nistischer: er is bijna geen dieptewerking meer en de herkenbaarheid van het onderwerp wordt minder belangrijk.

Opdrachten

1. Kijk naar het schilderij. Neem genoeg afstand om het schilderij goed te kunnen zien. Dit is:

- Toegepaste kunst*
- Autonome kunst*

Licht je keuze toe:

2. Wat zie je op het schilderij?

3. Tot welk genre behoort de voorstelling?

- Portret
- Stilleven
- Landschap

4. Wat vind je het meest van toepassing op de voorstelling?

De voorstelling is:

- Abstract*
- Gedetailleerd*
- Figuratief*
- Geabstraheerd*
- Gestileerd*

Licht je antwoord toe:

5. De herkenbaarheid van de voorstelling werd minder belangrijk naarmate Monet *expressionistischer** ging schilderen. Welke afbeelding is daar het beste voorbeeld van? Kruis aan:

-

6. Wat kun je zeggen over de dieptewerking op het schilderij?

7. Bekijk de titel van het werk. Leg een verband tussen de titel en de voorstelling op het schilderij.

8. Als je dichtbij het schilderij gaat staan, kun je de techniek goed zien. Welke techniek is gebruikt om dit schilderij te maken?

9. Welke woorden vind je bij de manier van schilderen passen?

- Beweeglijk
- Chaotisch
- Expressief
- Dramatisch
- Dynamisch
- Ordelijk

Let ook eens op de handtekening van Monet. Het is een stempel, zie je dat? Waarom zet een kunstenaar een handtekening?

Opdrachten

11. Over dit schilderij *Blauwregen* wordt wel gezegd dat het tijdloos is. Vergelijk het met een ander schilderij van Monet, zie afbeelding hierboven. **Waarom is dit schilderij minder tijdloos? Gebruik aspecten van de voorstelling en 'natuur' in je antwoord.**

12. Zoals de personen in de boot gekleed gaan, was toen gebruikelijk. **Hoe zou je de zeggingskracht van de voorstelling in onze tijd noemen?**

Kies:

☐ Beweeglijk	☐ Historisch
☐ Idealistisch	☐ Hedendaags
☐ Klassiek	☐ Vrolijk
☐ Religieus	☐ Dynamisch
☐ Traditioneel	☐ Feestelijk
☐ Romantisch	☐ Futuristisch
☐ Theatraal	☐ Lieflijk

8. Natuur versus cultuur

Kunstenaar Bruce Nauman (1941)
Titel Carrousel
Datering 1988
Materiaal Staal en aluminium
Object Beeldobject

Dit werk van de Amerikaanse kunstenaar Bruce Nauman roept bij veel mensen gevoelens op, soms tegenstrijdige: je schrikt ervan, maar voelt misschien tegelijkertijd ook medelijden. Heel andere gevoelens dan bij de draaimolens met dieren die we wel eens op de kermis zien, terwijl die dieren ook niet echt zijn en in het rondte draaien. Wat is het verschil?

De kunstenaar probeert ons te ontregelen, zoekt de grenzen op. De hulpeloze dieren, almaar ronddraaiend in een cirkel, een spoor achterlatend op de vloer door het slepen van delen van hun lichaam. Misschien voel je je schuldig door te blijven kijken, maar er niets aan te doen? Het kunstwerk roept associaties op met echte dieren, maar het zijn afgietsels, ready-mades, ooit gemaakt voor taxidermisten (iemand die als beroep dieren opzet). Alleen 'het idee' van een dier blijft bestaan, kijk maar eens goed. Hoe verhoudt dit werk zich tot onze maatschappij en onze omgang met dieren? Het is aan ons om een eigen betekenis aan het werk te geven.

Opdrachten

Lees eerst de tekst over het kunstwerk.

1. Beschrijf in het kort wat je ziet:

2. Welke woorden vind je passend bij het werk?

- Beweeglijk
- Vrolijk
- Dynamisch
- Feestelijk
- Futuristisch
- Lieflijk
- Eerbetoon
- Net echt
- Sombor
- Verdrietig
- Onbegrijpelijk
- Emotioneel
- Vervreemdend
- Angstig
- Iets anders:

3. Dit is:

- Autonome kunst*
- Toegepaste kunst*

Licht je antwoord toe:

4. Het is:

- Tweedimensionaal*
- Driedimensionaal*

Licht je antwoord toe:

5. Het is:

- Stilstaand
- Bewegend

6. Dit kunstwerk is echt in beweging, het draait rond, en er is geluid.

Leg uit hoe dit de zeggingskracht van het kunstwerk vergroot.

7. Discussieer met elkaar of bedenk zelf wat bedoeld wordt met 'het idee' van een dier'.

8. Met welke stelling(en) ben je het eens?

- De kunstenaar laat ons een negatief beeld van de wereld zien
- De kunstenaar is niet goed wijs en heeft rare ideeën
- Het kunstwerk roept gevoelens en associaties op die we liever niet hebben
- De kunstenaar confronteert ons met een minder mooie werkelijkheid

9. Wat zou voor een kunstenaar een reden kunnen zijn om dit werk te maken?

- Hij wil ons laten stilstaan en nadenken
- Hij wil shockeren
- Hij wil op deze manier iets doen aan iets waar hij niets aan kan doen
- Hij wil zijn eigen gevoelens uitdrukken
- Anders, namelijk:

10. Bedenk aan de hand van wat je ziet, hoe cultuur en natuur met elkaar kunnen botsen.

9. Cultuur

Kunstenaar Daan van Golden (1936 - 2017)
Titel Mozart
Datering 2010
Materiaal Olieverf op doek
Object Schilderij

Cultuur wordt gezien als het tegenovergestelde van natuur. Cultuur is wat de mens maakt, zoals kunst. En mensen zijn weer geïnteresseerd in mensen, zij vormen een belangrijk onderwerp in de kunst. Cultuur is constant in verandering, wat vroeger normaal was, is in onze tijd niet altijd meer gebruikelijk. Zoals bijvoorbeeld het dragen van een pruik en veel make-up voor zowel mannen als vrouwen in de hoge kringen waarin Mozart verkeerde. Dat valt dan in een andere tijd extra op.

Daan van Golden is een Nederlandse kunstenaar, in zijn werk combineerde hij motieven uit de 'lage' cultuur van popmuziek en commercie met de 'hoge' cultuur van de kunstgeschiedenis. In het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw begon de kunstenaar met het afbeelden van silhouetten van foto's en portretten. Zoals hier het profiel van Mozart, waar meerdere versies van zijn. Door het persoonlijke handschrift van de schilder is toch elk schilderij uniek, al lijken ze qua compositie op elkaar. De kunstenaar is geïnteresseerd in tegenstellingen zoals bijvoorbeeld: beschilderd en onbeschilderd doek.

Opdrachten

1. Tot welk genre behoort dit werk?

- Portret
- Stilleven
- Landschap

2. Vind je de afgebeelde persoon herkenbaar? Kies en vul aan:

- Ja, ik herkende de afgebeelde persoon meteen aan:

- Ja, ik herkende de persoon nadat ik las/ hoorde wie het was, aan:

- Nee, ik herkende de persoon niet, het kan iedereen zijn.

- Nee, ik herkende iemand anders, namelijk:

3. Beschrijf, aan de hand van de voorstelling, wat een silhouet* is.

4. Hoe noemen we een portret van een persoon die van opzij wordt afgebeeld?

- Portret en profiel
- Portret en face
- Portret à trois quart

5. Maak aannemelijk dat de kunstenaar dit portret gebruikt heeft voor zijn schilderij. Wat was zijn werkwijze? Beschrijf dit.

6. Om een figuratief beeld te abstraheren worden details* weggelaten en de vorm vereenvoudigd. **Welke details liet de kunstenaar weg? Noem er drie.**

7. De hier tot muze* gemaakte Mozart leefde in de achttiende eeuw en was een beroemd componist. We kennen zijn muziek in de eenentwintigste eeuw nog steeds. We weten eigenlijk niet hoe hij er echt uitzag, er is nooit een goed portret van hem gemaakt. Soms zei men over een afbeelding dat het Mozart was, maar was het gewoon een tijdgenoot. Een portret dat nu nog veel in gebruik is, is pas dertig jaar na zijn dood geschilderd.

Verandert deze informatie wat jou betreft de zeggingskracht van het schilderij? Licht je antwoord toe aan de hand van een van de beeldende aspecten: vorm.

8. Op de afbeelding zien we nog twee portretten van Mozart door dezelfde kunstenaar. Op het schilderij links is de contour* slechts met een potloodlijn op het doek getekend en bijna niet zichtbaar. Wel zien we een klein stukje blauw. **Wat is dat?**

Dit beeld is te zien op de Erezaal

9. Op de afbeelding zien we Mozart Büste (2005) van de kunstenaar Markus Lüpertz (1941) **Wat is een buste in de beeldhouwkunst?**

10. Geef een belangrijk verschil tussen een schilderij en een beeldhouwwerk.

11. Het beeld op de afbeelding is van brons, maar de kunstenaar heeft iets bijzonders, iets origineels, toegevoegd aan de techniek. **Zie jij wat?**

12. Leg uit waarom dat zo goed past bij een portret van Mozart, aan de hand van wat je weet uit de teksten.

10. Utopische natuur

Kunstenaar Theo Jansen (1948)
Titel Animares Omnia (strandbeest)
Datering Sinds 1990
Materiaal Pvc buizen, tie wraps, plastic flessen
Object Beeldobject

Dit is een strandbeest van de Haagse kunstenaar Theo Jansen: de Animares Omnia. In 2018 uitgestorven, en daarom in het museum terechtgekomen. Hij is wel tien meter lang en drie meter hoog. Als je een strandbeest ziet lopen, wat mogelijk is op het Haagse Zuiderstrand, is dat indrukwekkend om te zien. Ze bewegen op de wind, lopen, wapperen met hun vleugels, ze lijken echt te leven. 'Geef me nog een paar miljoen jaar en mijn strandbeesten zullen volledig zelfstandig leven,' zegt de kunstenaar.

De Animares Omnia hoort tot de familie dwars-op-de-wind-lopers: net als meeuwen op het strand houden ze hun kop altijd tegen de wind in gericht. Zo vermindert de winddruk op het lijf. Wanneer het juist te weinig waait heeft het dier reserve-energie bij zich, dat werkt met een luchtpompje op een van de vleugels, die de zichtbare PET-flessen onder druk zetten.

De kunstenaar werkt sinds 1990 aan zijn strandbeesten, verbetert ze, in de hoop ze ooit in grote kuddes op het strand te laten leven.

Meer zien?
Bekijk dit filmpje online:
<https://vimeo.com/291681665>

1. Is dit:

- Toegepaste kunst*
- Autonome kunst*

2. Dit kunstwerk is:

- Abstract*
- Figuratief*

Licht je antwoord toe:

3. Het is:

- Tweedimensionaal
- Driedimensionaal

4. Beargumenteer waarom een strandbeest zowel stilstaand als bewegend kan zijn.

5. Stel dat dit strandbeest niet zou zijn uitgestorven, maar nog zou leven aan zee. **Hoe zou hij zich voortbewegen? Beschrijf het aan de hand van wat je ziet.**

6. Benoem de materialen waar het strandbeest van is gemaakt.

Noem er drie.

1. _____
2. _____
3. _____

7. Noem een kenmerk van het materiaal dat handig is bij het maakproces van een strandbeest:

8. Benoem het contrast tussen zijn leefomgeving aan zee en het materiaal.

9. Noem ook een nadeel van het materiaal, gebruik het thema 'natuur' in je antwoord.

10. De kunstenaar heeft nog enkele miljoenen jaren nodig om het strandbeest geheel zelfstandig te laten leven, zegt hij.

Beargumenteer dat dit een utopie* is:

Beargumenteer dat het idee van de kunstenaar een realistische is:

Woordenlijst

Aspecten van de voorstelling dat wat te zien is op een schilderij of wat het kunstwerk verbeeldt

Aspecten van de vormgeving de beeldende aspecten, materiaal en techniek

Beeldende aspecten compositie, kleur, licht, lijn, textuur, ruimte, vorm, geluid, structuur, hanteringswijze

Abstract een voorstelling waar niets herkenbaars te zien is

Autonome kunst kunst met een beeldende functie

Buste borstbeeld, gebeeldhouwd portret van een bekend persoon (hoofd, schouders, borst)

Compositie: ordening (van delen tot een geheel)

Contour: de omtrek van een vorm

Contrast: tegenstelling

Cultuur: wat de mens maakt en doet, tegenovergestelde van natuur

Decoratief: ter versiering

Details: klein deel van een groter deel

Driedimensionaal: 3D, ruimtelijk (zoals een sculptuur of installatie)

Esthetisch: mooi in harmonische verhoudingen en symmetrie

Expressionistisch: voorstelling met persoonlijk kleurgebruik en voorstelling

Figuratief: een herkenbare voorstelling

Geabstraheerd: vereenvoudigd, bijna abstract weergeven

Gebruiksfunctie: kunstvoorwerpen met een functioneel doel die de vorm bepalen

Gedetailleerd: met alle kleine deeltjes weergeven

Gestileerd: in hoofdlijnen weergeven zonder alle details

Genre: indeling van kunstwerken met dezelfde soort voorstelling (zoals stilleven, landschap)

Geometrisch: vormen die gemaakt worden met liniaal of passer

Horizontaal: liggend

Inspiratie / inspireren: ideeën krijgen, kunst kan ideeën, gedachten oproepen

Keramik: beelden en producten van gebakken klei

Metafoor: een vorm van beeldspraak: het gebruik van een beeld voor iets anders waarop het lijkt

Muze: persoon die de kunstenaar inspireert

Naar de fantasie: naar een werkelijkheid waar alles mogelijk is

Ordering: plaatsing van delen, compositie

Organisch vormen: afgeleid uit de natuur zoals botten, bladeren, organen, planten, dieren

Origineel: onvervalst, geen kopie

Patroon: herhaling van vormen

Ready-made: kant en klaar gemaakt, de kunstenaar hergebruikt een bestand voorwerp

Realistisch: iets zo echt mogelijk weergeven, net als de werkelijkheid/'net echt'

Restvorm: 2D: vorm die overblijft en in 3D: open ruimte in een vorm of tussen vormen in

Sculptuur: beeldhouwwerk, een ruimtelijk en vrijstaand beeld

Silhouet: de omtrek van de vorm bepaalt het silhouet

Stofuitdrukking: het materiaal waarvan iets is gemaakt zo goed mogelijk schilderen

Symmetrie: beide (of meer) helften zo goed als gespiegeld, hetzelfde

Toegepaste kunst: kunst met een gebruiksfunctie

Traditioneel: volgens oude gewoonte, niet vernieuwend

Tweedimensionaal: 2D, plat, vlak (zoals een tekening of schilderij)

Utopie: een onbereikbare ideale wereld

Verticaal: staand

Voor aanzicht: elk object heeft meerdere kanten, bijvoorbeeld: zij aanzicht, achter-aanzicht, bovenaanzicht

Zeggingskracht: hoe de inhoud, de betekenis wordt uitgedrukt

Zintuigen: uitwendige organen die dieren en mensen dingen laten waarnemen. Zoals horen, ruiken, proeven, voelen, zien

